

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
30 ΜΑΪΟΥ 2025

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α.

- A.** Στο άρθρο παρουσιάζονται, μεταξύ άλλων, απόψεις της Πομιέχοφσκα για τη δημιουργικότητα. Σύμφωνα με την επιστήμονα, η οξυδέρκεια και δημιουργικότητα εδράζονται στην ικανότητα παραγωγής νέων ιδεών, που, ενίοτε, συνδέονται με υπαρκτές, ικανότητα απεριόριστη, αφού δημιούργησε τεράστια επιστημονικά επιτεύγματα. Ωστόσο, είναι άγνωστη η προέλευσή της και, εξ αυτού, οι ειδικοί ανιχνεύουν τη σχέση της με τη γλωσσική ικανότητα, αφού πιστεύουν ότι είναι λάθος να αποδίδεται σε άτομα μεγάλης ηλικίας μόνο, καθώς εντοπίζεται και σε βρέφη, αν και συχνά παρεμποδίζεται από ποικίλους παράγοντες, συνδεόμενους με το χαμηλό βιοτικό και πνευματικό επίπεδο.

ΘΕΜΑ Β.

- B1.** α. Σωστό
β. Σωστό
γ. Λάθος
δ. Λάθος
ε. Σωστό

B2.

Το κείμενο 1 αποτελεί δείγμα επιστημονικού λόγου. Γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμένου που πιστοποιούν την παραπάνω διαπίστωση είναι τα εξής (ο μαθητής μπορεί να επιλέξει δύο από τα παρακάτω):

α) Χρήση του γ' ρηματικού προσώπου (*νοείται, οδηγεί, συνδέεται* κ. ά.), με το οποίο αναδεικνύεται η απρόσωπη και αντικειμενική στάση του πομπού απέναντι στο θέμα της δημιουργικότητας και της ανάπτυξής της στο σχολικό περιβάλλον. Με το γ' πρόσωπο ο λόγος καθίσταται επίσημος και ουδέτερος και οι απόψεις του συγγραφέα προβάλλονται ως καθολικά αποδεκτές αλήθειες, στοιχεία που συνάδουν με τον επιστημονικό χαρακτήρα του κειμένου.

β) Χρήση παθητικής κυρίως σύνταξης (*νοείται, χαρακτηρίζεται, συνδέεται*). Με την παθητική σύνταξη δίνεται έμφαση στο ρήμα, δηλαδή την πράξη που προέρχεται από το ποιητικό αίτιο του παθητικού ρήματος, το ύφος γίνεται

επίσημο και αναδεικνύεται η αντικειμενικότητα του συγγραφέα, στοιχεία που προσιδιάζουν στον επιστημονικό λόγο.

γ) Χρήση ειδικού / επιστημονικού λεξιλογίου (**δημιουργικότητα, διαδικασία, αποκλίνουσα σκέψη, ευχέρεια, πολυαισθητηριακές εμπειρίες μάθησης**). Η χρήση του ειδικού λεξιλογίου φανερώνει την επαγγελματική ή την επιστημονική ειδίκευση του πομπού και την πρόθεσή του να ενημερώσει, να πληροφορήσει ή να διδάξει. Επίσης, αποδεικνύει το αναβιβασμένο επίπεδο του κοινού στο οποίο απευθύνεται ο πομπός, που είναι σε θέση να αποκωδικοποιήσει τους δυσνόητους αυτούς όρους.

δ) Χρήση αναφορικής / κυριολεκτικής / δηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας (**Η δημιουργικότητα ... τρόπος**). Με την αναφορική λειτουργία της γλώσσας επιδιώκεται η πληροφόρηση του αναγνώστη, το κείμενο καθίσταται πειστικό, ο λόγος αντικειμενικός και το ύφος επίσημο, χαρακτηριστικά που συνάδουν με τα επιστημονικά κείμενα.

ε) Χρήση ονοματοποίησης (**ενασχόληση, ανάληψη, εξεύρεση**): Με την ονοματοποίηση ο λόγος γίνεται λιτός, επίσημος, πυκνός και απρόσωπος και, για αυτό, χρησιμοποιείται σε επιστημονικά και ακαδημαϊκά κείμενα.

B3.

α. Ο τίτλος του κειμένου 2 «**Η δημιουργικότητα αρχίζει από την κούνια**» έχει ως στόχο, με τη **χρήση του χιούμορ** και μιας **απροσδόκητης έκφρασης**, να διεγείρει το ενδιαφέρον του αναγνώστη για τη σημασία της δημιουργικότητας στη ζωή των ανθρώπων. Πιο συγκεκριμένα, η συγγραφέας προβληματίζει τον αναγνώστη για το γεγονός ότι η δημιουργικότητα δεν εκφράζεται μόνο από τους ενήλικους, αλλά μπορεί και, ίσως, και πρέπει να καλλιεργηθεί από τη βρεφική ηλικία.

Για να πετύχει τον στόχο της, η συγγραφέας κάνει χρήση **συνυποδηλωτικής λειτουργίας** της γλώσσας (**από την κούνια**). Ο τίτλος είναι **προτότυπος** και σχετικά **σύντομος**. Επίσης, είναι **αντιπροσωπευτικός** ως προς το περιεχόμενο του κειμένου, καθώς θέλει να επισημάνει την αξία της δημιουργικότητας από τη βρεφική και παιδική ηλικία, κάτι που αναφέρεται και στο κείμενο, όπου δηλώνεται ότι η δημιουργικότητα βοηθά τα παιδιά στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας και τη διαμόρφωση της συνδυαστικής σκέψης. Ακόμη, ο τίτλος είναι **ρηματικός**. Χρησιμοποιείται **Οριστική** έγκλιση (**αρχίζει**), που δηλώνει κάτι βέβαιο και πραγματικό, χρόνος **Ενεστώτας**, που δηλώνει πράξη διαχρονικής ισχύος, και **τρίτο ενικό** πρόσωπο, που δηλώνει την αντικειμενική και απρόσωπη στάση του συντάκτη και την πρόθεσή του να παρουσιάσει την άποψή του για τη δημιουργικότητα ως καθολικά αποδεκτή αλήθεια.

Ο τίτλος που έχει επιλεγεί ξεκάθαρα διεγείρει την επιθυμία του αναγνώστη και τον παρακινεί να διαβάσει το κείμενο.

β. Η περίοδος του Κειμένου 2 βρίσκεται στην ενεργητική σύνταξη. Για να μετατραπεί στην αντίθετή της, δηλαδή στην παθητική σύνταξη, θα πρέπει να γραφεί ως εξής:

«Θα πρέπει, επομένως, να μελετηθούν (από εμάς) οι συνθήκες εκείνες από τις οποίες επηρεάζεται αρνητικά η ανάπτυξη των δημιουργικών ικανοτήτων του βρέφους».

Πριν την αλλαγή είχαμε Ενεργητική σύνταξη, με την οποία προσδιδόταν ζωντάνια και παραστατικότητα στον λόγο. Μετά τη μεταγραφή της περιόδου σε Παθητική σύνταξη προβάλλεται η αντικειμενικότητα του συγγραφέα και δίνεται επισημότητα και ουδετερότητα στον λόγο. Αυτή η υφολογική αλλαγή συνδυάζεται με τη μετατόπιση της έμφασης, αφού στην Ενεργητική σύνταξη η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο του μεταβατικού ρήματος, τον δράστη της ενέργειας, ενώ με την Παθητική σύνταξη η έμφαση δίνεται στο ρήμα, δηλαδή στην πράξη του ποιητικού αιτίου του Παθητικού ρήματος.

ΘΕΜΑ Γ.

Το προς εξέταση απόσπασμα αναφέρεται στην αλλοτρίωση του σύγχρονου ανθρώπου. Αναλυτικότερα, ο **ομοδιηγητικός / δραματοποιημένος αφηγητής**, ένας εργαζόμενος στο πανεπιστήμιο, νιώθει ιδιαίτερα απογοητευμένος από τη θλίψη και την κατήφεια που βλέπει «ζωγραφισμένη» στο πρόσωπο των συναδέλφων του. Η απογοήτευσή του αισθητοποιείται και δίνεται, **στο πλαίσιο ενός εσωτερικού μονολόγου**, εμφαστικά με την ειρωνεία **(οι αγαπητοί μου συνάδελφοι, δεν μπορώ ... κεφάλι)**, τη μεταφορά **«μπαγιάτικες φάτσες»** και τη χρήση ρημάτων πρώτου προσώπου **(δεν μπορώ να καταλάβω, μελετώ, σκέφτηκα)**. Ο τελευταίος κειμενικός δείκτης, μάλιστα, βοηθά τον αναγνώστη να ταυτιστεί μαζί του και να βιώσει και ο ίδιος τις ψυχοσυναισθηματικές μεταπτώσεις του. Δυστυχώς, τα συναισθήματα θλίψης δεν χαρακτηρίζουν μόνο τους ανθρώπους που βρίσκονται στο ίδιο γραφείο με αυτόν, αλλά όλους τους υπαλλήλους του πανεπιστημίου, γεγονός που δημιουργεί στον αφηγητή τη διάθεση να αλλάξει επάγγελμα, όπως πιστοποιεί η **χρήση φράσης του καθημερινού προφορικού λόγου «για να ... μπροστά μου»**. Αποδίδει την αλλοτρίωση που βιώνουν οι συνάδελφοί του στην ενασχόλησή τους με τα πνευματικά ενδιαφέροντα, που ίσως τους έχει καταντήσει μονήρεις. Έτσι, μοναδική του ελπίδα για ανανέωση της διάθεσής του είναι οι νέοι φοιτητές, για τους οποίους ελπίζει ότι θα τρέφουν αισθήματα χαράς και θα έχουν πάθος για τη ζωή. Ωστόσο, απογοητεύεται εκ νέου, όταν συνειδητοποιεί ότι και στα αμφιθέατρα των πρωτοετών οι νέοι διέπονται από ζοφερή διάθεση, γεγονός που του δημιουργεί απαισιοδοξία τόσο για το μέλλον της νέας γενιάς ακαδημαϊκών όσο, βέβαια, και για το κλίμα του πανεπιστημίου, απαισιοδοξία που δίνεται με **το αφηγηματικό σχόλιο «το επόμενο ... χειρότερο»**. Η απογοήτευσή του τελικά τον οδηγεί στη σκέψη να αλλάξει επάγγελμα, κάτι που κρίνει ότι είναι ανέφικτο λόγω της ηλικίας και της ελλιπούς κατάρτισής του. Έτσι, εύχεται να μπορούσε να ασκήσει ένα χειρωνακτικό επάγγελμα, χωρίς, όμως, να χάσει τις γνώσεις και τη μόρφωση που κατέχει, μάλλον γιατί τότε θα δούλευε με ανθρώπους γεμάτους ενέργεια, χαρακτηριστικό απαραίτητο για όσους βιοπορίζονται σκληρά,

διατηρώντας, παράλληλα, και τα σπουδαία εφόδια που του προσφέρει η μόρφωσή του. Η έντονη συναισθηματική κατάσταση του αφηγητή, που διατρέχει όλο το δοθέν απόσπασμα, γίνεται, βέβαια, αισθητή στον αναγνώστη με τη **χρήση βραχυπερίοδου λόγου** σε όλη την έκταση του κειμένου.

Αν βρισκόμουν στη θέση του ήρωα, θα ήμουν και εγώ πολύ προβληματισμένος. Θα προσπαθούσα, ωστόσο, να εμπνεύσω κάποιους φοιτητές με το έργο μου και να κινητοποιήσω κάποιους συναδέλφους μου, κάνοντάς τους προτάσεις για τη διοργάνωση καινοτόμων δραστηριοτήτων στο πανεπιστήμιο. Εξάλλου, πιστεύω ότι, όσο και αν αλλοτριώνεται κανείς, μπορεί πάντα, έχοντας συνειδητοποιήσει την κατάστασή του, να βρίσκει καινοτόμους τρόπους να ανανεώνει τη διάθεση και την καθημερινότητά του και να ξεφεύγει από την ανία και τη μονοτονία.

ΘΕΜΑ Δ

Τίτλος: Η δημιουργικότητα στο μικροσκόπιο!!!

Πρόλογος: Με αφορμή την εβδομάδα καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων που διοργανώθηκε στο σχολείο μας, δημιουργήθηκε έντονος προβληματισμός στη σχολική κοινότητα αναφορικά με την αξία αλλά και την απουσία δημιουργικών δραστηριοτήτων από το σχολικό πρόγραμμα. Στις συζητήσεις που διεξήχθησαν στην τάξη όλοι οι μαθητές εξέφρασαν την ανάγκη να ενασχολθούν οι δημιουργικές δράσεις, καθώς κρίθηκε ότι η ανάπτυξη της δημιουργικότητας μπορεί να είναι πολλαπλά επωφέλης για τους νέους. Έτσι, πήρα την πρωτοβουλία να συντάξω το παρόν άρθρο, για να επιχειρηματολογήσω υπέρ της αξίας της καλλιέργειας της δημιουργικότητας σε όλες τις βαθμίδες της ελληνικής εκπαίδευσης.

Απάντηση στο α' ερώτημα:

Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας στα σχολεία είναι κεφαλαιώδους σημασίας τόσο για την ανάπτυξη και την ολοκλήρωση της προσωπικότητας των μαθητών όσο και για την προετοιμασία τους για τη ζωή τους στο μέλλον, γιατί:

- Η σύγχρονη αγορά εργασίας απαιτεί δημιουργικούς εργαζόμενους με καινοτομία, ευελιξία, προσαρμοστικότητα και ικανότητες επίλυσης προβλημάτων. Η δημιουργικότητα βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν αυτές τις δεξιότητες και να είναι άρτια προετοιμασμένοι για το επαγγελματικό τους μέλλον. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αποφεύγουν «τον σκόπελο» της ανεργίας και της εργασιακής ανασφάλειας.
- Όταν η δημιουργικότητα αναπτύσσεται σε όλους τους μαθητές μέσω συλλογικών δράσεων και δραστηριοτήτων, οι μαθητές συνεργάζονται, ανταλλάσσουν ιδέες και δουλεύουν από κοινού για την επίτευξη κοινών στόχων. Το γεγονός αυτό προάγει το πνεύμα ομαδικότητας, τη συνεργασία και την ενίσχυση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων. Έτσι, εξαλείφονται και τα φαινόμενα βίας και εκφοβισμού που, δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια μαστίζουν το ελληνικό σχολείο.

- Η δημιουργικότητα συνδέεται άμεσα με την κριτική και αφαιρετική ικανότητα των νέων. Χάρη στις δεξιότητες αυτές το άτομο δύναται να αναλύει και να αξιολογεί ορθά καταστάσεις, πληροφορίες και λύσεις, αλλά και να αμφισβητεί γόνιμα τα δεδομένα, διασφαλίζοντας την πνευματική ανεξαρτησία και αυτονομία του και αποφεύγοντας τη χειραγώγηση και την ετεροκατεύθυνση.
- Όταν οι μαθητές αναπτύσσουν απρόσκοπτα τις δημιουργικές τους ικανότητες αποκτούν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Στο πλαίσιο αυτό, αυξάνεται η αυτοεκτίμησή τους και βελτιώνεται η αυτοεικόνα τους, αφού η ικανότητα να δημιουργούν κάτι καινούριο από το μηδέν, με δικές τους πρωτοβουλίες και μόνο, τους δίνει ένα αίσθημα επιτυχίας και ολοκλήρωσης. Επομένως, το σχολείο διασφαλίζει την ψυχοσυναισθηματική τους ισορροπία και υγεία και τους βοηθά να απαγκιστρωθούν από φαινόμενα νοσηρότητας και παθογένειας.
- Η δημιουργικότητα συνδέεται άρρηκτα και με την καλλιτεχνική και πολιτιστική δραστηριότητα της μαθητικής κοινότητας. Παράγοντας δημιουργικό καλλιτεχνικό έργο στο σχολείο, οι μαθητές γνωρίζουν την πολιτιστική παρακαταθήκη των προγόνων, αναπτύσσουν βαθύτερη σχέση και εκτίμηση για τις καλές τέχνες και αποφεύγουν τις βλαβερές συνέπειες της έκθεσης στην υποκουλτούρα.
- Η δημιουργικότητα ενθαρρύνει τους μαθητές να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να επιλύσουν σημαντικά προβλήματα μόνοι τους. Πράγματι, χάρη στη δημιουργικότητα, ο νέος δύναται να προετοιμάζεται ψυχολογικά και να βρίσκει λύσεις στα πρωτόγνωρα προβλήματα και τις σύνθετες κρίσεις της εποχής μας, όπως είναι η οικολογική καταστροφή και ο πόλεμος. Η ανάπτυξη αυτής της αυτονομίας είναι ζωτικής σημασίας για την προσωπική του ανάπτυξη και την επιτυχία στη μελλοντική του ζωή. Η καλλιέργεια της δημιουργικότητας, λοιπόν, διασφαλίζει την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών.
- Η δημιουργικότητα κάνει τη μάθηση πιο βιωματική και ενδιαφέρουσα. Όταν οι καθηγητές παρέχουν στους μαθητές την ελευθερία να εξερευνήσουν και να δημιουργήσουν, οι τελευταίοι επιδεικνύουν έντονο πάθος και αγάπη για τη μάθηση και τα διάφορα μαθήματα.

Απάντηση στο β' ερώτημα:

Η καθημερινότητα παρέχει πολλές δυνατότητες στον άνθρωπο να αναπτύξει τη δημιουργικότητά του. Οι τρόποι με τους οποίους, εγώ προσωπικά, εκφράζω τη δημιουργική μου διάθεση είναι οι εξής:

- Αγαπημένη μου δημιουργική απασχόληση είναι η μαγειρική. Συχνά πειραματίζομαι, αναμειγνύοντας υλικά και αυτοσχεδιάζοντας με τη δημιουργία νέων συνταγών, βάζοντας τη δική μου προσωπική πινελιά σε ό,τι δημιουργώ, για να προσφέρω ένα όμορφο πιάτο στον εαυτό μου και τα αγαπημένα μου πρόσωπα.

- Ενασχόληση με κάθε μορφής καλλιτεχνική δημιουργία: Η συμμετοχή μου σε θεατρικές ομάδες, στη σχολική χορωδία και σε ομίλους ζωγραφικής υπήρξε, από την παιδική μου ηλικία και μέχρι τώρα, ο προσφορότερος τρόπος να εκφράσω τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς μου με έναν τρόπο εκτονωτικό και, ταυτόχρονα, δημιουργικό.
- Η αποτύπωση των σκέψεων και των συναισθημάτων μου μέσω της συγγραφής μικρών κειμένων και ποιημάτων είναι ένας τρόπος αποφόρτισης. Ξεκίνησα με τη συγγραφή ημερολογίου κατά την παιδική μου ηλικία και, ακόμα και σήμερα, αφηγούμενος / η μικρές ιστορίες από την καθημερινή μου ζωή, νιώθω ότι εκφράζομαι απόλυτα.
- Μια πολύ αγαπημένη μου δραστηριότητα είναι η ενασχόληση με την κηπουρική και τα λουλούδια της αυλής μου. Έχοντας δημιουργήσει μικρές γωνιές με φυτά που αναδεικνύουν την καλαισθησία μου και μου θυμίζουν σημαντικές στιγμές της προσωπικής μου ζωής, τις οποίες έχω συνδέσει με αγαπημένους φίλους και συγγενείς, νιώθω χαρά και γεμίζω θετική ενέργεια.
- Εξίσου σημαντική δραστηριότητα θεωρώ την επαφή μου με τη φύση και τον αθλητισμό. Κάνοντας ταξίδια σε περιοχές με απεριόριστο φυσικό κάλλος και δοκιμάζοντας ακόμα και τα «επονομαζόμενα εναλλακτικά αθλήματα», αισθάνομαι ότι απαλλάσσομαι από το άγχος και ότι ασχολούμαι με καινοτόμες δραστηριότητες, που με βοηθούν να απαγκιστρωθώ από τη στασιμότητα και να δοκιμάσω εναλλακτικούς τρόπους έκφρασης και ψυχαγωγίας.
- Έχοντας εγγραφεί σε έναν φωτογραφικό όμιλο και τραβώντας φωτογραφίες με μια επαγγελματική φωτογραφική μηχανή ή ακόμη και με το κινητό μου, αποτυπώνω στιγμές της καθημερινότητας, την ομορφιά της φύσης και την καλλιτεχνική πλευρά της ζωής, δημιουργώντας λευκώματα τα οποία θεωρώ πολύ σημαντικά.
- Τέλος, αναδιατάσσοντας τα έπιπλά μου, διακοσμώντας με γούστο τον χώρο μου και ανακατασκευάζοντας παλιά αντικείμενα, χρησιμοποιώντας νέα υλικά, νιώθω ότι ανανεώνω τον χώρο μου και την ψυχική μου διάθεση και ότι ομορφαίνω το σπίτι μου, για να αισθάνομαι όμορφα σε αυτό.

Επίλογος: Από τα παραπάνω καθίσταται πρόδηλο το γεγονός ότι η δημιουργικότητα είναι ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό για κάθε άνθρωπο, αφού καθορίζει κάθε έκφραση της ζωής του και καθιστά την προσωπικότητά του μοναδική. Επομένως, το σχολείο, ως βασικότατος φορέας κοινωνικοποίησης, οφείλει να εντάξει στο πρόγραμμά του όσο το δυνατόν περισσότερες δημιουργικές δραστηριότητες, ώστε να βοηθήσει τον σύγχρονο άνθρωπο να αναπτύξει τη δημιουργικότητα και να την αξιοποιήσει ως τρόπο διαφυγής από τη ζοφερή νοσηρότητα που χαρακτηρίζει την εποχή μας.